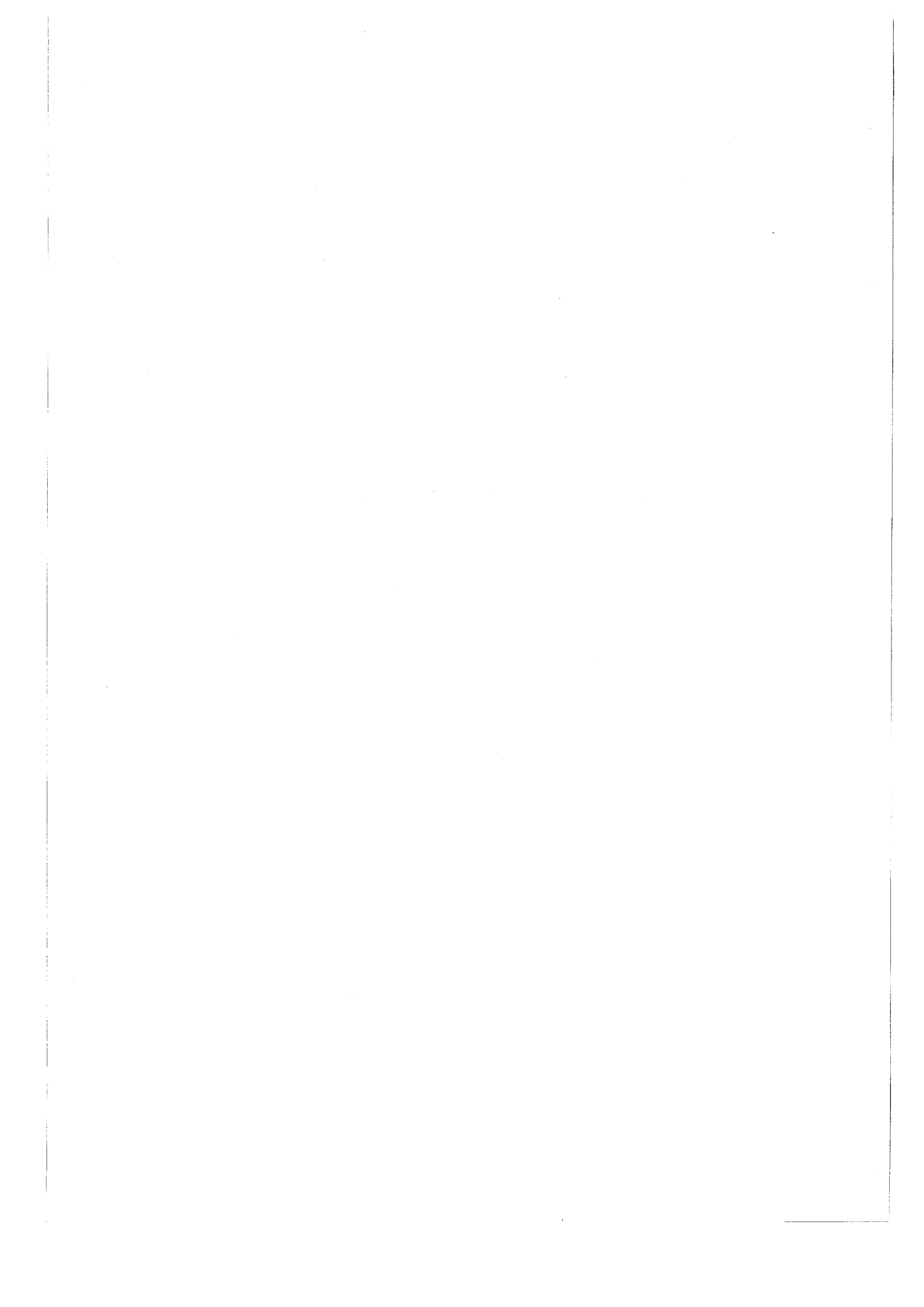

**T.M.M.O.B.
İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
İZMİR ŞUBESİ**

ÇOK KATLI YAPILAR SEMPOZYUMU

(21-22-23 Eylül 1989)

**Yük.Mim. Yurdanur SEPKİN
ÇOK KATLI YAPILAR VE YÜKSEKTE
YAŞAM OLGUSUNA SOSYO-PSİKOLOJİK
YAKLAŞIM**

ÇOK KATLI YAPILAR VE YÜKSEKTE YAŞAM OLGUSUNA
SOSYO - PSİKOLOJİK YAKLAŞIM

TANIM

Çok katlı yapı kavramı tanım açısından bugüne kadar çok tartışılmıştır.

Kat adedi fazla bina, sonuçta yüksek bir yapıdır. Ancak özellikle geçmişten bize kalanlar düşünüldükte her yüksek yapıyı "çok katlı" olarak tanımlayamayız.

Yüksek bina (highrise building): "belirli bir alandaki yapıların yüksekliğini aşan bina" olarak tanımlanmıştır (İsviçre Toprak Komisyonu), ancak genelde 10 kattan fazlasının "yüksek bina" olarak kabulü yaygınlaşmıştır.

Geçmişte, kat adedine bağlı olmayarak ortaya konan yüksek yapılar, çoğunlukla dini amaçlı yapılardı (cami, katedral, pagoda vb.) gök yüzüne ulaşmayı amaçlarcasına şekillendirilmişlerdi, mabetler çok tanrılı dinlerde insanlardan uzaklaştırılarak yüksek yerlerde inşa edilmişlerdir.

Korunma amaçlı şatolarda aynı etkiyi uyandıracak şekilde yapılmışlardır.

Günümüzde, hızlı nüfus artışları ile hızlı büyüyen kentlerde pahalı arsa ve altyapı bedellerini belirli ölçüde önlemek özellikle de yeşil alanları toplum adına koruyabilmek için yüksek yapılardan yararlanmayı kaçınılmaz olarak görmekteyiz.

ÇOK VE TEK KATLI YAPILAR

Teknolojinin gelişmesi ile birlikte doğal (atmosferik) koşullardan korunmuş büyük (çoğunlukla da tek katlı) mekanlar ve bunlara açılan çok katlı birimlerden oluşan yapıları, son yıllarda ulaşılan ve değerlendirilmesi gereken önemli nokta olarak nitelemekteyiz

F.Lloyd Wright'ın otel tasarımı ile ortaya çıkan ve Ford Foundation ile beğenilen bu akım mimar John Portman'ın oteller dizisi ile renk kazanmıştır.

- " The Lloyd's Building " - (Richard Rogers , mimar)
" Hong-Kong Bank " - (Norman Foster , mimar)

ve benzeri yapılar mimarlık san'atındaki değerleri yanında sahiboldukları mühendislik hizmetleri açısından hayranlıkla incelenmektedir.

Ancak, mimarlar Jahn Murphy, Lester Knight tarafından projelendirilen " State of Illinois Center Chicago " Binası, yüksek bir yapıda yaşamın psikolojik etkilerinin incelenmesi açısından da önemlidir.

Yapıda, yirmi kat galerili, dairesel orta mekan boşluğunun dış çeperi dışa da açılmaktadır.

Hizmete girmesinden kısa bir süre sonra yapı, yükseklik psikolojisinin ağırlıkla işlendiği bir filmin çekilmesinde sahne görevi üstlenmiştir. (Film, mayıs '89 da TV. 1.kanalda gösterildi)

Yüksek iç mekanlı çok katlı yapılar, genel kurguları gereği dış mekandaki etkileri yanında, görsel aktivitenin yöneltildiği iç mekanları ile de ilgi çekmektedirler. Buda sınırlı diğer boyutların yanında üçüncü boyutu tesirli hale getirmektedir.

Yüksekliğin etkilediği insanlar için orta boşluk hoşlanma duygusundan da çok belirli noktalarda ürktücü olabilmektedir.

YÜKSEKLİK KORKUSU

Korku, insan heyecanlarının bir türüdür, psikofizyolojik belirtileri gözönüne getirildikte, karşı tedbirler alınması sayesinde daha önemli şoklardan korunmayı sağlamaktadır.

Fobi : belirli durumlar karşısında bazı insanların kapıldıkları çoğunlukla mantık dışı korkulardır.

Fobik reaksiyonlar:

- a) obje kaynaklı fobiler:
- . su (hydrophobie)
 - . ateş (pyrophobie)
 - . deniz (thalassophobie)
 - . şimşek (astrophobie)
 - . hayvan (zoophobie)

fobilerdir.

- b) İmajiner fobiler:
- . karanlık (nyotophobie)
 - . hastalık (nosophobie)

fobilerdir.

c) mekan ve yer ile ilgili fobilere:

- . kapalı yerlerden korkma (claustrophobie)
- . geniş yerlerden korkma (agorophobie)
- . YÜKSEK YERLERDEN KORKMA (ACRAPHOBIE)

örnek olarak gösterilebilir.

ACRA FOBİ:

Yüksek yerlerde bulunma ve buralardan aşağıya bakma korkusudur.

Bu korku esnasında: titreme, baş dönmesi ve kusma görülebilir.

Danışıldığında: bu hisse kapılanlardan bazıları o anda, düşmüş olacaklarından korktuklarını, bazıları sıçrama ve kendini aşağıya atma duygusuna kapıldıklarını belirtmektedirler.

Bu fobideki önemli psikodinamik etken kendini yoketme dürtüsüne karşı savunmadır.

Fobinin incelenmesinde:

Çocukluk yıllarındaki aile baskıları sonucu suçluluk duygusunun geliştiği ve intihar duygusunun saklanmış olduğu kanısı uyanmaktadır.

Bu fobiye sahip kişilerin oranı diğerlerine göre çok daha yüksek bir yüzde ile ifade edilir.

Genel olarak fobilerin tedavilerinin kolay olmadığı psiko terapi ile elektroşok yanında, sedatif ve tranklizan gibi ilaçlardan yararlanıldığı bilinmektedir.

Yükseklik korkusu planladığımız yapıların belirli düzey boyuta ulaşması ile dışa açılan mekanlarında (bazı insanlar için) söz konusu olmaktadır.

Hangi yükseklikte, nerelerde ve ne oranda bu korku duyulmakta, insanlarımızın yüksek yapı ile ilgili tercihlerini nasıl etkilemektedir.

Bilimsel ve gerektiği ölçüde yaygın olmayan bir mini anketin bazı ipuçları verebileceğini düşündük.

YÜKSEKLİK KORKUSU İLE İLGİLİ ANKET

Yüksekte yaşamın değerlendirilmesi konusunda eğilimlerin tesbiti nedeniyle soru - yanıt biçiminde sınırlı sayıda anket çalışması yapıldı.

Ankara'daki farklı ortamlarda çalışan:

% 50 si erkek

% 75 i yüksek okul mezunu

% 36 sı 20 - 30 ve % 64 ü 30 - 55 yaş arasındaki 64 kişiden soruları yanıtlaması istendi.

Ankette :

1 - Yüksek bir yapıda, köprü, teleferik te bulunmaktan çekinme duygusu hissedip hissetmedikleri

2 - Çekinme duygusu (varsa) başlangıcı olarak neyi gösterebilecekleri,

3 - Bu duyguyu en çok nerede hissettikleri,

4 - Çekinme duygusunu neyin belirlediği,

5 - Balkonunda çekinme duymayacakları güvenli bir evin en çok kaç katlı olabileceği,

6 - Uçak, asansör vb. araçlarda bulunmaktan korkup korkmadıkları,

7 - Yüksek bir yapıdaki oda, balkon vb. mekanların güvenli olabilmesi için nelerin aranması gerektiği,

8 - Eşit parasal değerdeki iki konuttan (biri yüksekteki apartman dairesi diğeri tek katlı yada dubleks ev) hangisini tercih ettikleri,

9 - Zorunlu tercih halinde 15. kattaki işyeri yada evden hangisini seçebilecekleri,

10 - Bir büyük kuruluşun Başkanı olarak çok katlı bir genel müdürlük yapısının prezantasyon açısından çok katlı olmasını önemseyip önemsemedikleri soruldu.

ALINAN YANITLAR

1 - Yüksek bir yerde bulunmaktan çekinenlerin oranı % 40 dır.
(bu oranın % 48 i erkek)

2 - Yükseklik korkusunun başlangıcı konusunda (asansör kazaları, rüya, korkutma ve film gösterilmiştir),

3 - Yükseklik korkusunun en yoğun hissedildiği yer olarak:

Önü açık balkon, uçurum kenarı, korumasız çatı kenarı, yüksek binadaki asansör gösterilmiştir, (yüksek merdiven, teleferik, uçak ve boşluğa açılan yerlerde az sayıda ifade edilmiştir).

4 - korku hissini belirleyen unsur olarak:

Düşme korkusu, ortamın güvensizliği, ölüm korkusu, baş dönmesi, geçmişten etkileşim, yapım hataları, dengeyi kaybetme korkusu, cesaretsizlik, kalp atıplarının hızlanması gösterilmiştir.

5 - Güvenli bir ev olarak (cevap verenlerin) % 21 i en çok 3 katlı, %49 u 4 - 5 katlı, % 13 ü 6 - 7 katlı, % 17 si 10 ve daha fazla katlı binaları gösterebileceklerini açıkladılar.

6 - Uçak, asansör vb. araçlardan çekinenlerin oranı % 22 dir.

7 - Yüksek bir yapıdaki oda - balkon vb. mekanların güvenli olabilmesi için nelerin arandığı konusunda: (bu soruyu yanıtlayanların)

% 48 i pencere ve korkulukların (sağlamlığı ile birlikte) yüksek olmasını,

% 9 u ön kısmın (90 cm. aşağısı) tamamen kapalı olmasını,

% 23 ü yapının sağlamlığını,

% 3,5 i oda pencerelerinin küçük olmasını aradığını belirtmişlerdir.

Yüksekte yaşamın psikolojik nedenle uygun olmadığı;
Yüksekteki yerlerin güvenli olmadığı;
Balkonlarda genişliğin güven verdiği;

Yanıtlar arasında yer almaktadır.

8 - Eđit parasal değerdeki iki konuttan,yüksekteki apartman dairesini isteyenler % 6 yı, tek yada dubleks katlı konutu tercih edenler % 94 ü oluşturmaktadır.

9 - Zorunlu tercih halinde:

Evinin 15. katta olmasını kabul edenler % 2
İşyerinin 15. katta yer almasını kabul edenler % 94
Her ikisini de kabul edebilecekler % 4
oranında belirlenmektedir.

10 - Çok katlı yapıyı prezantasyon açısından

Önemli görenler : % 26 yı
Önemsemeyenler : % 74 ü
oluşturmuşlardır.

Dikkat çeken hususlar :

- Yükseklikten korkanların (acrafofi) % 31.5 i aynı zamanda kapalı yerde kalmaktan da çekinmektedir. (ancak bu orana uçaktan korkma gibi özel nedenlere dayalı çekingenliklerde dahildir)

- Her dört kişiden biri, prezantasyon açısından yüksek yapıyı onaylarken bazıları (Dr., Gıda Müh. vb.) bölümler arası ilişki (fonksiyon) açısından yüksek yapıyı gerekli gördüklerini belirtmişlerdir.

ANKET İLE İLGİLİ DEğERLENDİRME :

- Yükseklikten çekinme duygusunun oldukça fazla olduğu ;
- Ünü açık ve boşluğa yönelen yerlerin bu korkunun pekiştiği noktalar olarak görüldüğü ;
- Düşme, ölüm korkusu yanında baş dönmesi ve atlama hissi verdiği ;
- Güvenli konut yüksekliği olarak en çok 5 kata ulaşan yapıların kabul gördüğü ;
- Güvenli mekanlar için yüksek korkuluk ve pencere denizliği seviyesi yanında sağlamlık arandığı ;
- Yüksekteki konutun tek yada dubleks eve göre hemen hiç tercih edilmedięi ;
- Ancak gerekirlik halinde, yüksekteki işyerinin kabul edilebileceęi ;
- Yüksek yapınının, diğer özellikleri yanında prezantasyon yönünün ihmal edilmemesi gerektiği ;
belirlenmiştir.

SONUÇ

Başlangıçta da belirtildiği üzere :

Yüksek yapılar :

- . geniş yeşil alanlar
- . yeterli otoparklar
- . kolay (yatay) ulaşım
- . minimum alt yapı hizmetleri
- . daha az arsa payı (kullanıcı açısından)
- . eski kent bölümlerinin yaşar biçimde kullanılması
- . kent bölümlerinin tanımlanması (Land mark;
- . güzel bir görüntü ve şehir silüetine ulaşılması

Açılarından gereklidir, özellikle de hızlı kentleşmenin görüldüğü ülkemizde.

Ancak :

- Konutların zorunlu olmadıkça çok katlı yapılarla çözümlenmemesi;
 - konutların bir kaç katlı (en çok beş) olarak yapımı ve arzı ;
 - Yüksekte ki mekanların boşluğa açılan yerlerinde emniyetin önemle ele alınması (90 cm. e kadar yükseklikte görüşün kesilmesi arzulanmakta olup);
 - Konut dışındaki fonksiyonların ve iş yerlerinin yüksek yapıda yer alması ;
- kabul edilebilir hususlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca mekanlarla ilgili fobik reaksiyonlar konusunda eğitimin önemsenmesi gerekli görülmektedir.

